

Nr 15.

Allmänna beredningsutskottets utlåtande över motioner om beredande av möjlighet till lokala synpunkters beaktande vid mera betydelsefulla förändringar i affärsverkens serviceförhållanden.

I de likalydande motionerna I: 276 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 357 av herr *Staxäng m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådana instruktioner till vederbörande kommunikationsverksledningar, att yttrande alltid inhämtas från länsstyrelse i berört län, innan lokalt sett mera betydelsefulla förändringar i verkens serviceförhållanden vidtages.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen och telestyrelsen samt dessutom berett Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund tillfälle att inkomma med yttrande.

Generalpoststyrelsen redogör för sin strävan att utbygga och förbättra postförbindelserna på landsbygden, bl. a. genom inrättande av lantbrevbäringslinjer, vilket i viss omfattning medfört utbyte av små poststationer mot dylika linjer. Indragning av lantbrevbäringslinjer har under senare år förekommit endast i ytterst få fall, där det ställt sig naturligt att övergå till postbefordran med nyöppnad linjetrafik. Beträffande det i motionerna särskilt påtalade fallet, där postgången skulle ha försämrats, anför styrelsen, att åtgärden icke är definitiv utan helt enkelt beroende på att postverket icke kunnat anskaffa annan postföringsentreprenör, sedan den föregående sagt upp avtalet. Styrelsen hoppas kunna lösa frågan inom närmaste tiden.

Styrelsen anför vidare bl. a.: Då fråga är om sådan omläggning av postanordningarna, som direkt berör allmänheten, brukar postverket redan på det förberedande stadiet kontakta korrespondenterna. Vid större omläggningar — exempelvis när fråga är om indragning av en poststation — brukar vederbörande postdirektion i skrivelse till ortens kommunalfullmäktige eller kommunalnämnd redogöra för förslaget's innebörd och begära yttrande däröver. De av den kommunala myndigheten framförda synpunkterna söker postverket därefter i all möjlig mån beakta. I flertalet fall, då ändring genomförts, ha de kommunala myndigheterna tillstyrkt eller förklarat sig icke ha något att erinra mot det framlagda förslaget. När meningarna inom fullmäktige eller bland befolkningen i den berörda trakten beträffande ett förslags lämplighet gått starkt isär, ha fullmäktige i en del fall tillsatt

en kommitté eller utsett vissa representanter för ortsbefolkningen för att ytterligare utreda frågan. Sådana "postkommittéer" ha i samråd med vederbörande postmästare i några fall framlagt förslag till justeringar av det ursprungliga förslaget, vilket därefter kunnat godtagas av såväl kommunalfullmäktige som postverket. När de divergerande uppfattningarna icke kunnat sammanjämkas, har postverket, om förslaget icke ansetts kunna ställas på framtiden, blivit nödsakat att taga ställning mot uppfattningen hos en del av de berörda korrespondenterna. Därvid har postverket med hänsynstagande till de ekonomiska konsekvenserna sökt tillse, att resultatet blivit till fördel för så många som möjligt och till nackdel för så få som möjligt.

Beträffande postverkets diligenstrafik tillämpas, när fråga uppstår om större omläggningar av eller inskränkningar i trafiken, i stort sett samma förfarande, för vilket här ovan redogjorts. Som regel kontaktas de kommunala myndigheterna eller, där sådana finnas, av kommunerna tillsatta trafikkommittéer.

Som av det ovanstående framgår söker postverket i regel kontakt med kommunala myndigheter eller representanter för ortsbefolkningen i den trakt, där en trafikomläggning planeras. Styrelsen anser också liksom motionärerna, att så alltid bör ske, när det gäller sådana större trafikomläggningar, som medföra serviceändringar. Styrelsen är således i sakfrågan av samma uppfattning som motionärerna. Då postverket redan sedan länge brukat inhämta de kommunala myndigheternas yttranden i ärenden, varom nu är fråga, finnes enligt styrelsens åsikt icke någon anledning att ändra det hittills tillämpade förfarandet med direkt kontakt mellan postverket och kommunerna. Att koppla in ytterligare en myndighet på dessa ärenden skulle endast vara att förtynga och fördröja handläggningen.

Styrelsen avstyrker motionen i vad denna berör postverkets förhållanden.

Järnvägsstyrelsen framhåller bl. a.: De åsyftade rationaliseringsåtgärderna, som kan medföra försämring av kundservicen, kan enligt styrelsens mening lämpligen indelas dels i sådana, som statens järnvägar icke kan vidtaga utan att dessförinnan ha inhämtat Kungl. Maj:ts bemyndigande, dels i sådana, som statens järnvägar kan genomföra efter eget beprövande. Till de förra hör nedläggning helt eller delvis av trafiken på viss bandel, till de senare förändringar avseende tidtabellen eller trafikförhållanden på enstaka järnvägsanstalt.

Vad först angår åtgärder, som kräver Kungl. Maj:ts godkännande, torde Kungl. Maj:t regelmässigt innan ärendet avgöres inhämta yttrande från vederbörande länsstyrelser, vilka i sin tur bereder berörda kommunala myndigheter och andra intresserade tillfälle att i en eller annan form ge sin mening tillkänna. Redan härigenom torde det vara väl sörjt för att vad i motionen åsyftas blir vederbörligen tillgodosett. Härtill kommer, att sta-

tens järnvägar, innan framställning göres till Kungl. Maj:t i sådana ärenden, plägar informera berörda kommuner om befintliga planer, på det att dels kommunernas synpunkter och önskemål i görligaste mån skall kunna beaktas redan i de utredningar, som läggs till grund för framställningen i varje särskilt fall, dels en eljest lättförklarlig irritation över oväntade åtgärder från statens järnvägars sida så långt möjligt skall kunna undvikas. Man torde därför med fog kunna hävda, att i motionen påkallade instruktioner är överflödiga i vad avser denna grupp av åtgärder.

Vad beträffar sådana åtgärder, som statens järnvägar äger vidtaga efter eget beprövande, förekommer redan nu på förberedelsestadiet samråd med kommunala organ, trafikkommittéer o. d. Distrikts- och sektionsbefälet är ålagt att verka för ett gott samarbete med Ortsbefolkningen inom sina förvaltningsområden, och vad angår tidtabellsfrågor gäller särskilt att Ortsbefolkningen skall höras, om tvekan kan råda om lämpligheten av en ifrågasatt ändring, eller om det är känt att Ortsbefolkningen eljest har intresse av att framlägga synpunkter på hithörande fråga. Styrelsen vill i detta sammanhang omnämna att linjemyndigheterna vid insändande till styrelsen av förslag till tidtabell i missivet eller särskild bilaga skall lämna en redogörelse för de fall, då av allmänheten framförda önskemål ej kunnat tillgodoses. I städer och större samhällen har — ofta på statens järnvägars initiativ — bildats s. k. trafikkommittéer eller trafikutskott, vilka som regel utsetts av de kommunala myndigheterna och med vilka de anbefallda överläggningarna äger rum vid planläggningen av nya tidtabeller för tåg- och busstrafiken. Beträffande busstidtabellerna äger dessutom samråd rum med vederbörande länsstyrelse, innan tidtabellen fastställs.

I mindre orter, som saknar trafikkommitté eller dylikt organ, inhämtas allmänhetens önskemål av stationsföreståndaren, som genom personlig kontakt med befolkningen får god kännedom om desamma.

Skulle i undantagsfall samråd icke skett i ärende, varom allmänhetens mening bort inhämtas, brukar styrelsen erinra vederbörande underordnade myndighet om vikten av att kontakt tages med kommunala myndigheter etc., innan serviceförsämrade åtgärder vidtagas, hur motiverade de ur besparingssynpunkt än må vara.

Styrelsen vill vidare erinra om att statens järnvägar i sin ackvisitionsorganisation, speciellt de över hela landet spridda trafikombuden, förfogar över ett särskilt instrument för kundkontakten.

Styrelsen avstyrker motionen.

Telestyrelsen anför bl. a.: Enligt televerkets nuvarande organisation är landet uppdelat på sex distrikt med distriktsmyndigheter i Malmö, Göteborg, Norrköping, Stockholm, Gävle och Sundsvall. Distrikten äro i sin tur i trafikalt hänseende uppdelade på centralstationsområden och i anläggnings- och underhållshänseende på linjesektioner. För närvarande finnas

121 centralstationsområden och 28 linjesektioner jämnt fördelade över hela landet i förhållande till bebyggelsen. Det finns sålunda mycket goda möjligheter till direkt kontakt mellan å ena sidan verkets myndigheter och å andra sidan kommunala myndigheter och representanter för näringslivet för beaktande av lokala synpunkter vid förändringar i televerkets serviceförhållanden. Televerket utnyttjar också dessa möjligheter. Det åligger sålunda verkets lokala myndigheter att hålla sig väl underrättade om utvecklingen inom vederbörande verksamhetsområden och att därför upprätthålla goda kontakter med nämnda representanter för televerkets kundkrets.

Ett av ledmotiven för telestyrelsens verksamhet är att ständigt förbättra verkets service. Den fortskridande automatiseringen, exempelvis, medför sålunda avsevärda förbättringar för allmänheten i olika avseenden, särskilt när stora områden bli helt automatiserade. Vid sådana automatiseringar kunna dock ibland stridiga intressen mellan olika abonnentgrupper anmäla sig och tveksamhet uppstå, om en telefonstation skall hänföras till det ena eller andra automatiserade området med därav föranledda konsekvenser i taxeavseende. Även i andra fall kunna olika abonnentgrupper visa sig ha delade intressen. I dylika situationer tages kontakt med de lokala organ och myndigheter, som i varje särskilt fall företräda Ortsintressena. En besvärlig servicefråga, som ofta blir aktuell i samband med automatisering av växelstationer, gäller bibehållande av samtalsstation och telegram-expedition på vederbörande ort. Samråd sker även därvid med bl. a. berörda kommunala myndigheter i syfte att åstadkomma en lösning.

Att låta förhandlingar i servicefrågor gå via länsstyrelserna måste vara opraktiskt och mindre effektivt än att låta televerkets egna myndigheter sköta förhandlingarna med de berörda parterna, varvid förstahandsupplysningar kunna lämnas och eventuella missförstånd omedelbart kunna uppkläras. I enstaka fall, där televerkets lokala organ icke kunna uppnå en godtagbar lösning, förekommer det dock, att telestyrelsen tager kontakt med vederbörande länsstyrelse. Att obligatoriskt inhämta lokala synpunkter på skilda servicefrågor via länsstyrelserna i stället för att som nu inhämta dem vid direkt kontakt mellan televerkets lokala myndigheter och vederbörande kommunala organ eller berörda abonnentgrupper kan telestyrelsen, som har enbart goda erfarenheter av den hittills tillämpade ordningen, icke finna vare sig önskvärt eller lämpligt.

Styrelsen hemställer avslutningsvis att motionen för televerkets del icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motionerna tillstyrkas däremot av stadsförbundet och landskommunernas förbund.

Stadsförbundet uttalar bl. a. följande: Ett stadgande om skyldighet för de affärsdrivande verken att inhämta yttrande från vederbörande länssty-

relse, innan beslut fattas om väsentliga ändringar i verkens serviceförhållanden, synes vara befogat. För att kommunerna alltid skola få tillfälle att yttra sig beträffande tillämnade dylika förändringar torde föreskrift emellertid samtidigt böra meddelas, att länsstyrelserna skola bereda de kommuner, som beröras av förändringen, möjlighet att framlägga sina synpunkter. Att man i rationaliseringsfrågor inför krav på yttrande av länsstyrelsen efter kommunernas hörande behöver ej och bör ej heller medföra, att det värdefulla samråd, som nu flerstädes förekommer mellan kommunala kommunikationsnämnder eller motsvarande organ och framför allt järnvägs- och postmyndigheterna, skulle upphöra. Det är tvärtom — såsom motionärerna även framhålla — angeläget, att sådana direkta kontakter fortfarande upprätthållas.

Om skyldighet att inhämta yttrande av vederbörande länsstyrelse ålägges affärsverken, torde det kunna sättas i fråga, om skyldigheten såsom motionärerna föreslagit skall vara begränsad till "lokalt sett mera betydelsefulla förändringar". Enligt styrelsens mening är varje förändring, som innebär någon, om också ganska ringa försämring för allmänheten, att uppfatta som "mera betydelsefull". Med hänsyn härtill och med beaktande även därav, att icke blott förändringar till följd av rationaliseringar utan även förändringar, som ha sin grund i inskränkningar, kunna ifrågakomma, skulle styrelsen helst se, att länsstyrelsens yttrande inhämtades vid varje planerad förändring i affärsverkens serviceförhållanden.

Landskommunernas förbund anför i huvudsak: De angelägenheter, som avhandlas i motionen, falla så till vida utanför kommunernas befogenhetsområde, som kommunerna icke kunna anslå medel för tillgodoseende av desamma, i den mån staten icke anser sig kunna tillgodose dessa angelägenheter. Det måste likväl anses såsom mindre tillfredsställande att för en hel bygd väsentliga frågor avgöras utan att samråd i någon form etableras på ett tidigt stadium med de myndigheter och organ, som representera de intressen, som äro i fråga. Det förslag, som motionen utmynnar i, ligger i linje med föreskrifter, som på ett annat område lämnats i kungl. kungörelsen den 24 april 1953 angående förberedelse av vissa företag enligt vattenlagen, och som gå ut på att de intressen som på ett kännbart sätt beröras av företaget få tillfälle att i betryggande former framföra sina synpunkter, vilken lagstiftning styrelsen såsom remissorgan tillstyrkte.

Utskottet. De lokala intressena bör självfallet få komma till tals i ärenden rörande förändringar i de affärsdrivande verkens serviceförhållanden. Frågan hur detta lämpligen skall ske torde emellertid kunna lösas på olika sätt.

De över motionerna hörda myndigheterna har i sina yttranden redogjort för de olika former av samråd som nu förekommer mellan ifrågavarande myndigheter och kommunala organ eller andra representanter för Ortsbe-

folkningen i frågor som gäller servicen. Av redogörelserna framgår att de affärsdrivande verken eftersträvar att, innan ifrågasatta omläggningar, som kan medföra ändringar i kundservicen, genomföres, söka kontakt med de av omläggningen berörda intressenterna. Dessa representeras vid överläggningar med verken och vid avgivande av yttranden i hithörande frågor företrädesvis av kommunala myndigheter, av någon för det särskilda fallet tillsatt kommitté eller av mera permanenta organ, exempelvis kommunala trafikkommittéer eller trafikutskott. Samråd säges vidare ofta ske med vederbörande länsstyrelse.

De affärsdrivande verken synes finna den nu rådande ordningen giva goda möjligheter att få kännedom om lokala synpunkter, vilka även, enligt verkens förmenande, så långt möjligt kommer till beaktande. Att regelmässigt remittera serviceärenden till vederbörande länsstyrelse skulle enligt verkens uppfattning innebära en onödig och tyngande omgång i förfarandet.

Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund ansluter sig däremot till motionärernas yrkande.

Utskottet finner icke osannolikt att den i motionerna föreslagna anordningen kan innebära fördelar ur vissa synpunkter. Man skulle genom densamma möjligen kunna vinna en viss säkerhet för att de lokala intressena verkligen blir hörda. Det torde vidare vara ostridigt att länsstyrelserna äger goda förutsättningar att bedöma frågor av här förevarande art. Det har emellertid syntts utskottet att vägande skäl även kan anföras emot det framlagda förslaget. Förslaget innebär bl. a., eftersom initiativet till remisserna skulle ligga på verken, att det skulle ankomma på dessa att bedöma om en förändring i serviceförhållandena vore att anse såsom "mera betydelsefull" eller ej. Det är enligt utskottets mening avgjort lämpligare att lägga en sådan bedömning på de lokala organen, som även bör kunna taga initiativ till samråd med verken eller påkalla, att länsstyrelsen inkopplas i särskilda fall. Utskottet vill vidare i likhet med de hörda verken hålla före, att ett förfarande med regelmässig remiss till länsstyrelserna får befaras medföra en viss omgång i ärendenas behandling. Utskottet finner visserligen naturligt att vissa ärenden angående serviceförhållandena, såsom redan i stor utsträckning sker, behandlas av länsstyrelserna, t. ex. sådana ärenden som berör hela länet eller ett större antal kommuner. Det torde för övrigt ingå i länsstyrelsernas ämbetsutövning att följa utvecklingen inom länet av de olika kommunikationsmedlen. Länsstyrelserna är emellertid hårt arbetstyngda och det synes icke troligt att de, om alla ärenden av förevarande art lades på dem, skulle ha möjlighet att behandla ärendena med önskvärd skyndsamhet.

Utskottet har vid sina överväganden i föreliggande fråga kommit till den uppfattningen, att utvecklingen gått mot en väsentlig och enligt utskottets

mening i och för sig önskvärd ökning av de lokala intressenas inflytande vid avgörandet av kommunikationsverkens servicefrågor. Utskottet anser sig böra fästa stort avseende vid den av affärsverken deklarerade inställningen, att man i dessa frågor önskar samråda med organ för ortsbefolkningen och så långt sig göra låter taga hänsyn till av densamma framförda önskemål. Man bör vidare kunna räkna med att de kommunala myndigheterna ägnar trafikförhållandena stort intresse och i förekommande fall tar initiativ till kontakter med verksledningarna. En effektivisering på detta område torde kunna vinnas om permanenta, kommunala trafikkommittéer inrättades i större utsträckning än hittills skett. Detsamma torde gälla beträffande systemet med länstrafikråd.

Som av det anförda torde framgå finner utskottet, som behjärtar önskvärdheten av att de lokala synpunkterna kommer till beaktande vid ändringar i kommunikationsverkens serviceförhållanden, tillräckliga skäl icke föreligga att utvidga länsstyrelsernas befattning med dessa frågor i den utsträckning motionärerna föreslagit. Utskottet får därför hemställa,

att de likalydande motionerna I: 276 och II: 357 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 mars 1954.

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

LARS ANDERSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Andersson, Lars, Nilsson, Hjalmar*, Weiland*, Jonsson, John Wiktor, fru Wallentheim, herrar Andersson, Axel*, Persson, Johan*, Jansson, Erik, Strandler, Svensson, Rikard, och Johansson, Theodor;

från andra kammaren: herr Gustafsson i Bogla, fru Sjöstrand, fru Svedberg, herrar Nilsson i Bästekille, Nordkvist i Kalmar*, Jönsson i Rossbol, Bark, Andersson i Ronneby, Svensson i Krokstorp, Johansson i Lugnvik, Ekström och fru Wallin*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr Nilsson i Bästekille.
